

SVIK: – Eurokrisen har kastet et stort antall europeere ut av middelklassen. Vi har fått en generasjon unge som føler seg sviktet og uten fremtid, sier Donatella Della Porta.

FOTO: ROAR CHRISTIANSEN

To tredjedeler av befolkningen i Europas kriseland føler seg som tapere, sier Donatella Della Porta, som holdt årets Rokkanforelesning ved UiB.

Demokrati i krise

– Store omveltninger er på gang i Europa, både sosialt, politisk og økonomisk. Økonomien begynner å ta seg opp igjen, men en stor gruppe mennesker er hektet av velstandssamfunnet. Ser du på dette som permanente, fundamentale endringer?

– Vel, perspektivet er annerledes fra Norge eller Tyskland enn det er fra Italia, Hellas eller Spania. I disse landene opplever folk at de har mistet sine demokratiske rettigheter, og ser en økende grad av sosial ulikhet. For å gi deg et praktisk eksempel: Ved universitetet jeg er tilknyttet i Italia har de greske studentene begynt å sende stipendpengene sine hjem til familien. Disse studentene kommer ikke fra fattige familier. Det vi ser er at svært mange mennesker som tidligere oppfattet seg som en del av middelklassen, nå identifiserer seg med de som har falt utenfor. Denne endringen har skjedd hurtig.

Flere av protestbevegelsene i Europa har sitt utspring i at de føler de politiske partiene på sentrum-venstre ikke lenger representerer dem.

– Vi ser altså store forandringer i sosial

identitet som påvirker et stort segment av befolkningen.

– Ja. Det er to tydelige trekk ved denne utviklingen. En stor gruppe unge som ikke føler at de vil få en sjanse til å leve et normalt liv, og som er frustrert fordi de har gjort alt de er blitt fortalt, uten å ha fått noe igjen for det. Men det er ikke bare de unge som føler seg forrådt. Det er også eldre som har fått pensjonen sin utsatt eller kuttet, som er blitt fratatt rettigheter de har jobbet opp. Tidligere snakket vi om to tredjedelssamfunnet, der en tredjedel falt utenfor. Nå er dette snudd på hodet. To tredjedeler føler seg som tapere, ekskludert fra velferdssamfunnet.

– Du sier de føler seg forrådt. Men har de en klar idé om hvem det er som har forrådt dem?

– Hvis du ser på Occupy-bevegelsen, for eksempel, så føler de at det er en global superelite bestående av politikere og finanskrefter. Og at disse kreftene har satt til side grunnleggende sosiale pakter. Dette er viktig, fordi dette går helt tilbake til dannelsen av nasjonalstaten, noe som Stein Rokkan var veldig opptatt av. Staten er dannet på grunnlag av en pakt der innbyggerne er inkludert: Du betaler skatt og gjør militærtjeneste etc., og i retur får du rettigheter og representasjon. Når denne pakten blir satt til side, får du en dyp demokratisk krise, der statens legitimitet blir trukket i tvil.

– Så dette er også en tillitskrise, der den

INTERVJUET

Donatella Della Porta

- Professor i sosiologi ved The European University Institute i Firenze.
- Della Porta er en fremtredende forsker på sosiale bevegelser, og har skrevet mange bøker om emnet.
- Hun har ledet Demos-prosjektet, som analyserer oppfatningen og praktiseringen av demokrati i sosiale bevegelser i seks europeiske land.
- Holdt årets Rokkanforelesning ved UiB forrige torsdag, med tittelen «Klassekonfliktens gjenkomst? Sosiale bevegelser i knapphetstider».

Kilde: UiB

europiske velferdsstaten har mistet sin troverdighet?

– Det er et brudd på gamle sosiale avtaler, en gjensidig forståelse. Borgerne fikk et modikum av velferd og verdighet mot at de fulgte samfunnsreglene. Dette oppfattes som tapt i land som Spania og Hellas, der folk som tidligere var inkludert nå må leve på veldedighet.

– Du nevner oppfatningen av at en superelite overstyrer demokratiet. Et stort frustrasjonselement er følelsen

av mangel på politisk representasjon.

Dette kommer til uttrykk i protestbevegelser både på venstre- og høyresiden.

– Det er helt klart en representasjonskrise, i den forstand at det politiske systemet ikke lenger representerer folkets interesser, men heller interessene til finansmarkedene. I Europa har man sett i lang tid en svingdøreffekt mellom politikk og næringsliv, pluss massive privatiseringsprosesser, som har gjort en liten gruppe mennesker svært rike. Dette er ikke bare et svik på venstresiden. Ideen bak nyliberalismen var at man ved å redusere statens makt skulle gi individet større mulighet til å konkurrere på et fritt marked. I stedet ser man en maktkonsentrasjon mellom staten og markedseliten.

– Men motstandsbevegelsene i Europa klarer ikke å samle seg om et alternativ.

Det er et svært fragmentert budskap de presenterer. Motstanden drives av sinne og frustrasjon uten å ha en klar retning.

– Jeg er enig i at budskapet er fragmentert – det er lettere å skape en identitet når man har klare rammer. En identitet er alltid imaginær til en viss grad. Arbeiderklassen kunne bygge en sterk identitet og et effektivt budskap, hjulpet frem av sterke organisasjoner. Men i en krise er bildet mye mer kompleks. Det er vanskelig å bygge en positiv identitet basert på en stigmatisert gruppe, som føler seg som samfunnets tapere. Å mobilisere politisk på et slikt grunnlag er ikke enkelt.

– Hva med de store, moderate partiene på venstresiden, som tradisjonelt har representert arbeiderklassen og lavere middelklasser?

– Flere av protestbevegelsene i Europa har sitt utspring i at de føler de politiske partiene på sentrum-venstre ikke lenger representerer dem. På den ene siden har disse partiene nærmet seg nyliberalismen, som for eksempel ved Blairs «tredje vei»-ideologi. På den andre siden har du hatt store korrupsjonsskandaler som rystet disse partiene i for eksempel Spania. Da Tony Blair dro til Italia besøkte han ikke fagforeningsledere. Han ble fotografert med Silvio Berlusconi i hans private villa. Sånne bilder har en enorm symbolsk effekt.

– I Italia og Hellas har man i lengre perioder blitt styrt av såkalte teknokrater.

Flere av kriselandene har jevnlig besøk av den såkalte troikaen som overstyrer demokratisk valgte regjeringer.

Hvordan oppfatter borgerne i disse landene sine demokratiske rettigheter?

– Folk oppfatter at politikerne ber om stemmene deres, uten å være i stand til å representere dem eller forstå hvilke utfordringer de har i livene sine. Denne mistroen til politikerne gjorde seg først gjeldende blant globaliseringens tapere – de som er minst urbane og mobile, og følte seg invadert av fremmede krefter utenfra. De begynte å trekkes mot populistiske høyrepartier. Nå ser man at mange av disse partiene modererer den fremmedfiendtlige retorikken og blir mindre dogmatiske på sosiale verdispørsmål. Mer enn noe annet ser man imidlertid en stor misnøye med politikere generelt. Det er en overveldende følelse av å ha blitt sviktet.

CHRISTINA PLETTEN

Det finst ein eigen plass i helvete for nettaviser

FORFATTAR AGNES RAVATN, DAGBLADET

Bøkene er viktigere enn all verdens flotte kulturhus

POLITISK REDAKTØR HANNE SKARTVEIT, VG

Jeg ser at det ligger en del ubetalte regninger, og det er norske skattebetalere som må betale

FINANSMINISTER SIV JENSEN (FRP), AFTENPOSTEN

Vi kan ikke lukke øynene når lik flyter opp på europeiske strender

GENERALSEKRETÆR JAN EGELAND I FLYKTINGHJELPEN, NTB

